

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7CdoGp/1/2022
Identifikačné číslo spisu:	8221202116
Dátum vydania rozhodnutia:	29.11.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:8221202116.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu JUDr. V. V. ml., advokáta so sídlom L. námestie XX, Z., IČO: 35 370 556, proti žalovanej PhDr. W. Q., bývajúcej v Z., X. rad XXXX/X, zastúpenej JUDr. Alexandrom Farkašovským, so sídlom v Košiciach, Němcovej 30, o neúčinnosť právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 5C/42/2021, o dovolaní generálneho prokurátora proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 9. júna 2022 sp. zn. 12Co/24/2022, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Prešove z 9. júna 2022 č. k. 12Co/24/2022-130 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bardejov (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 15. februára 2022 č. k. 5C/42/2021-97 prerušil konanie do právoplatného skončenia konania vedeného na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021. V odôvodnení uznesenia uviedol, že žalobca sa podanou žalobou domáha voči žalovanej určenia, že právny úkon - kúpna zmluva zo dňa 28.9.2020 uzatvorená medzi predávajúcim V. M. a žalovanou ako kupujúcou je voči nemu neúčinným právnym úkonom z dôvodu, že V. M. ako jeho klient po právoplatnom skončení konania, v ktorom ho zastupoval nezaplatil trovy právneho zastúpenia vo výške 2.711,28 eur. Upomínací súd platobným rozkazom zo dňa 29. decembra 2020 zaviazal V. M. k povinnosti zaplatiť žalobcovi 2.711,28 eur s príslušenstvom, proti ktorému rozhodnutiu bol podaný odpor. Aktuálne dané konanie prebieha pred Okresným súdom Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021. Žalobca preto navrhol konanie v predmetnej veci prerušiť do právoplatného skončenia konania vedeného na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021, v ktorom sa rieši pohľadávka voči dlžníkovi V. M.. Podľa súdu prvej inštancie, nakoľko výsledok konania pred Okresným súdom v Bardejove sp. zn. 2Csp/22/2021 bude mať bezpochyby priamy neoddeliteľný vplyv na posúdenie prejednávanej veci zo strany súdu, nakoľko jedným z predpokladov úspešnosti odporovacej žaloby je existencia vymáhateľnej pohľadávky a práve v predmetnom konaní sa o nej rozhoduje, výsledok uvedeného konania môže mať vplyv aj na rozhodnutie o odporovacej žalobe (poukázal pritom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/253/2012).

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) zhora označeným uznesením zmenil odvolaním žalovanej napadnuté uznesenie prvoinštančného súdu tak, že návrh žalobcu na prerušenie konania zamietol. Zmeňujúce rozhodnutie odôvodnil zmenou judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, na ktorú sa prvoinštančný súd odvolával pri rozhodovaní napadnutým uznesením vo vzťahu k výkladu pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ pre účely odporovacej žaloby ako jedného z predpokladov úspešnosti odporovacej žaloby. Pre úspešnosť odporovacej žaloby už preto nemožno za vymáhateľnú pohľadávku považovať žalovateľnú pohľadávku ale pohľadávku, ktorá bola priznaná vykonateľným rozhodnutím alebo iným titulom. Na základe uvedeného je preto potrebné konštatovať, že v danom prípade neboli dané dôvody na prerušenie predmetného konania do právoplatného skončenia konania sp. zn. 2Csp/22/2021. Súd prvej inštalácie tak postupoval nesprávne, keď vyhovel návrhu žalobcu a predmetné konanie prerušil do právoplatného skončenia konania sp. zn. 2Csp/22/2021.

3. Na podnet žalobcu podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu dovolanie v zmysle § 458 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), v ktorom navrhol napadnuté uznesenie zmeniť tak, že potvrdí odvolaním napadnuté uznesenie prvoinštančného súdu, alternatívne, aby dovolací súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. V dovolaní namietal arbitrárnu a absurdnú interpretáciu práva odvolacieho súdu, ktorá sa javí svojvoľnou a neudržateľnou. V tejto súvislosti poukázal na interpretáciu pojmu „vymáhateľná pohľadávka“ na účely odporovacej žaloby v súdnej praxi. Rozhodnutie odvolacieho súdu je podľa generálneho prokurátora založené na nepochopení textu odôvodnenia rozhodnutia sp. zn. 6Cdo/237/2017, čím odvolací súd postavil žalobcu do situácie, kedy súd prvej inštalácie nemôže vec vyriešiť inak, ako zamietnutím odporovacej žaloby z čisto formálnych a nelogických dôvodov len preto, lebo žalobca zatiaľ nedisponuje exekučným titulom, ktorý sa snaží získať v inom spore. S prihliadnutím na prekluzívnu lehotu na podanie odporovacej žaloby a priemernú dĺžku konania tak odvolací súd interpretoval inštitút odporovacej žaloby tak, že by táto bola v praxi nepoužiteľná. Pochybenie odvolacieho súdu pri interpretácii práva má v zmysle uvedeného podľa generálneho prokurátora takú intenzitu, že je podľa § 458 ods. 2 CSP neudržateľné. V ďalšej časti podaného dovolania namietal procesné vady, ktorých intenzita by nezaložila prípustnosť dovolania generálneho prokurátora, avšak ich považuje za účelne uviesť a navrhuje, aby dovolací súd tieto vady odvolaciemu súdu vytkol, čím prispeje k zjednocovaniu právnej praxe. Generálny prokurátor poukázal na to, že odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvej inštalácie z dôvodov, ktoré žalovaná neuviedla ako odvolacie dôvody aj napriek tomu, že je v spornej veci odvolací súd odvolacími dôvodmi viazaný. Ďalej upozornil na to, že odvolací súd vydal rozhodnutie o zamietnutí návrhu na prerušenie konania, hoci po správosti súd o návrhu na prerušenie konania zamietajúce rozhodnutie nevydáva. V závere svojho dovolania vymedzuje, že podmienku subsidiarity dovolania generálneho prokurátora považuje za splnenú, keď žalobca nemá k dispozícii iný prostriedok nápravy. Rovnako považuje za splnenú podmienku proporcionality, keď záujem na zrušení rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmý, nakoľko z dôvodu omylu pri posudzovaní pravidla interpretovaného v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/237/2017 odvolací súd vytvoril pre ďalší priebeh konania neriešiteľnú situáciu, kedy by súd prvej inštalácie rozhodoval v merite veci na základe právnej úvahy odvolacieho súdu, ktorý konal len o procesnej otázke. V zmysle uvedeného je preto potrebné podľa generálneho prokurátora judikovať, že ak súdy budú vykladať pojem „vymáhateľná pohľadávka“ na účely odporovacej žaloby ako „pohľadávka osvedčená exekučným titulom“, potom je na mieste obligatórne prerušenie konania o odporovacej žalobe až do času, kým žalobca získa exekučný titul.

4. Žalobca sa vo svojom vyjadrení v plnom rozsahu stotožnil s podaným dovolaním, a navrhol odvolaciemu súdu rozhodnúť tak, ako to uviedol generálny prokurátor vo svojom dovolaní.

5. Žalovaná k dovolaniu generálneho prokurátora písomne uviedla, že z obsahu podaného dovolania nie je zrejmé, čoho sa ako dovolateľ dovoláva, keďže jeho procesný návrh zrušiť uznesenie odvolacieho súdu a potvrdiť rozhodnutie súdu prvej inštalácie nekorešponduje s jeho odôvodnením. Žalovaná rovnako poukázala na to, že generálny prokurátor nenapáda samotný výrok uznesenia odvolacieho súdu ale jeho odôvodnenie s tým, že odvolací súd má podľa generálneho prokurátora podať záväzný právny názor, na základe ktorého má súd prvej inštalácie žalobu zamietnuť, čím podľa žalovanej generálny prokurátor

poukázal na to, že pri zachovaní procesného stavu, ktorý je relevantný aj v tomto súdnom konaní nie je dôvod na prerušenie konania. Ďalej žalovaná zdôraznila, že v súdnom konaní prebiehajúcim na Okresnom súde Bardejov o neúčinnosti právneho úkonu doposiaľ nebolo nariadené súdne pojednávajúce, a stranám sporu nie je známy predbežný právny názor súdu. S ohľadom na § 42a Občianskeho zákonníka je podľa žalovanej logické, že právna otázka zvýrazňovaná žalobcom nie je jedinou relevantnou právnou otázkou od ktorej závisí meritorne rozhodnutie súdu. Súd tak nemôže prisvedčiť tej strane sporu, ktorá na jednej strane uplatňuje pohľadávku zjavne neúspešne, a zároveň podáva návrh na prerušenie konania o neúčinnosti právneho úkonu. Súd prvej inštancie podľa žalovanej pri rozhodovaní o prerušení konania nezohľadnil v žiadnom rozsahu, že žalovaná s prerušením nesúhlasila a že mala za to, že žaloba je zo strany žalobcu podaná účelovo. V ďalšej časti vyjadrenia žalovaná poukazuje na dôvody, pre ktoré sa podľa nej žalobca neúspešne domáha svojich práv. Následne zopakovala argumentáciu predstretú v konaní pred súdom prvej inštancie týkajúcu sa konania vedenom na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021. Na základe uvedeného žalovaná navrhuje, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie generálneho prokurátora odmietol alebo alternatívne zamietol v zmysle dotknutých právnych predpisov.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie generálneho prokurátora podal oprávnený subjekt v zákonom stanovenej lehote (§ 461 CSP), bez nariadenia pojednávajúce (§ 464 CSP v spojení s § 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie generálneho prokurátora je prípustné a dôvodné a preto ním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

7. Proti právoplatnému rozhodnutiu súdu je prípustné dovolanie generálneho prokurátora, ak to vyžaduje ochrana práv a túto ochranu nemožno v čase podania dovolania generálneho prokurátora dosiahnuť inými právnymi prostriedkami (§ 458 ods. 1 CSP).

8. Dovolanie generálneho prokurátora je prípustné iba za predpokladu, že právoplatné rozhodnutie súdu porušuje právo na spravodlivý proces alebo trpí vadami, ktoré majú za následok závažné porušenie práva spočívajúce v právnych záveroch, ktoré sú svojvoľné alebo neudržateľné a ak potreba zrušiť rozhodnutie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti a nad princípom právnej istoty (§ 458 ods. 2 CSP).

9. Generálny prokurátor podá dovolanie iba na základe podnetu strany (§ 458 ods. 3 CSP).

10. Na konanie o dovolaní generálneho prokurátora sa primerane použijú ustanovenia o dovolaní, ak tento zákon neustanovuje inak (§ 464 CSP).

11. S prihliadnutím na doterajšiu judikatúru ESLP zastáva dovolací súd názor, že ustanovenie § 458 ods. 1 CSP pripúšťa interpretáciu, že generálny prokurátor (ak dospeje k záveru o existencii fundamentálnej procesnej vady) je oprávnený podať dovolanie generálneho prokurátora vtedy, keď strana sporu nemohla predtým sama svojou procesnou aktivitou - v tomto prípade podaním odvolania - dosiahnuť nápravu procesnej vady alebo nesprávnosti a domôcť sa ochrany svojich práv. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje na nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 331/2006, kde ústavný súd vyjadril záver, že ochrana poskytovaná mimoriadnym opravným prostriedkom je prípustná vtedy, ak osoba, ktorá sa domáha podania takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku, nemala k dispozícii zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov (najmä podaním niektorého z opravných prostriedkov vrátane mimoriadnych opravných prostriedkov). V predmetnom prípade žalobca nemal procesnú možnosť podať odvolanie voči (dovolaním generálneho prokurátora napadnutému) uzneseniu súdu odvolacieho súdu z uznesenie z 9. júna 2022 č. k. 12Co/24/2022-130, ktorým zmenil na odvolanie žalovanej napadnuté uznesenie prvoinštančného súdu tak, že návrh žalobcu na prerušenie konania zamietol a teda objektívne nemal k dispozícii zákonom dovolené a efektívne prostriedky na ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov (napr. podaním niektorého z opravných alebo mimoriadnych opravných prostriedkov).

12. Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie generálneho prokurátora je (procesne) prípustné a preto pristúpil k skúmaniu, či generálnym prokurátorom napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu porušuje právo žalobcu na spravodlivý proces, alebo trpí vadami, ktoré majú za následok závažné porušenie práva, prípadne či potreba zrušiť napadnuté rozhodnutie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti a nad princípom právnej istoty.

13. Veriteľ sa môže domáhať, aby súd určil, že dlžníkove právne úkony podľa odsekov 2 až 5, ak ukracujú uspokojenie jeho vymáhateľnej pohľadávky, sú voči nemu právne neúčinné. Toto právo má veriteľ aj vtedy, ak je nárok proti dlžníkovi z jeho odporovateľného právneho úkonu už vymáhateľný alebo ak už bol uspokojený (§ 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka).

14. Odporovať možno právnomu úkonu, ktorý dlžník urobil v posledných troch rokoch v úmysle ukrátiť svojho veriteľa, ak tento úmysel musel byť druhej strane známy, a právnomu úkonu, ktorým bol veriteľ dlžníka ukrátený a ku ktorému došlo v posledných troch rokoch medzi dlžníkom a osobami jemu blízkymi (§ 116 a 117) alebo ktoré dlžník urobil v uvedenom čase v prospech týchto osôb s výnimkou prípadu, keď druhá strana vtedy dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa aj pri náležitej starostlivosti nemohla poznať (§ 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka).

15. Ak súd neurobí iné vhodné opatrenia, môže konanie prerušiť, ak prebieha súdne alebo správne konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu, alebo ak súd dal na také konanie podnet (§ 164 CSP).

16. Zmyslom žaloby podľa ustanovenia § 42a Občianskeho zákonníka (odporovacej žaloby) je - uvažované z pohľadu žalujúceho veriteľa - dosiahnuť rozhodnutie súdu, ktorým by bolo určené, že je voči nemu neúčinný dlžníkom urobený právny úkon. Rozhodnutie súdu, ktorým bolo odporovacej žalobe vyhovie, potom predstavuje podklad k tomu, že sa veriteľ môže na základe titulu spôsobilého na výkon rozhodnutia (exekučného titulu), vydaného proti dlžníkovi, domáhať nariadenia výkonu rozhodnutia (exekúcie) postihnutím toho, čo odporovaným (právne neúčinným) právnym úkonom ušlo z dlžníkovho majetku, a to nie proti dlžníkovi, ale voči osobe, v prospech ktorej bol právny úkon urobený. V prípade, že uspokojenie veriteľa z tohto majetku nie je dobre možné (napr. preto, že osobe, v prospech ktorej dlžník odporovaný právny úkon uskutočnil, už takto získané majetkové hodnoty nepatria), môže sa veriteľ - miesto určenia neúčinnosti právneho úkonu - domáhať, aby mu ten, komu z odporovateľného právneho úkonu dlžníka vznikol prospech, vydal takto získané plnenie. Odporovacia žaloba je teda právnym prostriedkom slúžiacim na uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky veriteľa v konaní o výkon rozhodnutia (exekučnom konaní), a to postihnutím vecí alebo iných majetkových hodnôt, ktoré odporovaným právnym úkonom ušli z dlžníkovho majetku, prípadne vymožením peňažnej náhrady vo výške úkonu.

17. Požiadavka, aby pohľadávka veriteľa bola vymáhateľná, obsiahnutá v ustanovení § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka, nevymedzuje podmienku odporovateľnosti právnym úkonom dlžníka, ale aktívnu vecnú legitímáciu na odporovaciu žalobu; podmienky, za ktorých veriteľ môže právnym úkonom dlžníka odporovať, určuje ustanovenie § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka. Právny úkon dlžníka je za podmienok uvedených v ustanovení § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka odporovateľný nielen vtedy, ak pohľadávka veriteľa bola vymáhateľná už v čase, keď bol urobený, ale aj v prípade, že bol urobený skôr, než sa veriteľova pohľadávka voči dlžníkovi stala vymáhateľnou. Odporovacej žalobe možno vyhovieť vtedy, ak pohľadávka žalujúceho veriteľa bola vymáhateľná v čase rozhodovania súdu. V prípade, že v čase rozhodovania súdu o odporovacej žalobe nie je pohľadávka žalobcu za dlžníkom ešte vymáhateľná a že sa žalobca domáha priznania tejto pohľadávky v inom konaní (napríklad na súde), je spravidla daný dôvod na prerušenie konania o odporovacej žalobe podľa ustanovenia § 167 CSP (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/253/2012).

18. V posudzovanom prípade bolo nižšími súdmi zistené, že žalobca sa domáha prisúdenia svojej pohľadávky voči V. M. v konaní, vedenom na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021, ktoré nebolo v čase rozhodovania súdov oboch inštancií v tejto veci dosiaľ právoplatne skončené. Už z

tohto dôvodu nemôže byť o žalobe na určenie neúčinnosti kúpnej zmluvy zo dňa 28.9.2020 uzatvorenej medzi predávajúcim V. M. a žalovanou ako kupujúcou, rozhodnuté; otázka, či ide o vymáhateľnú pohľadávku, je totiž predmetom iného (v tom/to čase neskončeného) konania. Za tejto situácie malo byť konanie o určenie neúčinnosti predmetnej kúpnej zmluvy na návrh žalobcu súdom prerušené podľa ustanovenia § 167 CSP až do právoplatného skončenia veci vedenej na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 2Csp/22/2021 (k čomu správne pristúpil súd prvej inštancie), pretože v ňom bola riešená otázka, ktorá mala význam pre rozhodnutie súdu o odporovacej žalobe. Nesprávnym je tým potom práve záver odvolacieho súdu o nespnení zákonných podmienok na prerušenie predmetného konania do právoplatného skončenia konania sp. zn. 2Csp/22/2021.

19. Porušením ustanovenia § 167 CSP odvolacím súdom napadnutým uznesením došlo bezpochyby k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces, preto je nutné tento stav napraviť v rámci predmetného dovolacieho konania iniciovaného mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora.

20. Najvyšší súd je si vedomý, že praktické problémy spojené s odporovacími žalobami sú spojené predovšetkým so znením ustanovenia § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka vymedzujúceho aktívnu vecnú legitimitáciu. Podľa tohto ustanovenia sa môže domôcť určenia relatívnej neúčinnosti právneho úkonu iba ten, kto má voči osobe, ktorá svojim úkonom ukrátila veriteľa, vymáhateľnú pohľadávku. Súdna prax sa ale neskôr ustálila na výklade, že postačuje, aby pohľadávka bola vymáhateľná v okamihu súdneho rozhodnutia (porov. rozsudok najvyššieho súdu 6Cdo/237/2017). Avšak ani týmto riešením nie sú odstránené všetky problémy. V praxi sa totiž môže stať, že súd rozhodne o odporovacej žalobe skôr, ako je právoplatne skončené iné konanie, v ktorom sa rozhoduje o vymáhateľnej pohľadávke. Túto situáciu je ale možné vyriešiť práve podľa § 167 CSP a to tak, že pokiaľ v čase rozhodovania súdu o odporovacej žalobe nie je pohľadávka žalobcu za dlžníkom ešte vymáhateľná a pokiaľ sa žalobca domáha priznania tejto pohľadávky v inom konaní (daný prípad), je spravidla daný dôvod na prerušenie konania o odporovacej žalobe, k čomu správne pristúpil aj súd prvej inštancie, ktoré rozhodnutie odvolací súd napadnutý uzneseným nesprávne zmenil tak, že návrh žalobcu na prerušenie konania zamietol. K uvedenému treba dodať aj to, že pokiaľ odvolací súd nevidel v danej veci dôvody na prerušenie konania, bol povinný svoje rozhodnutie riadne a presvedčivo odôvodniť, čo v danom prípade naplnené nebolo.

21. Z uvedených dôvodov dovolací súd dovolaniu generálneho prokurátora vyhovel a napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podľa § 464 CSP s použitím ustanovenia § 449 ods. 1 CSP zrušil.

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 464 CSP v spojení s § 453 ods. 3 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.